

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 25. julija 2018*

„Predhodno odločanje – Okolje – Direktiva 92/43/ES – Ohranjanje naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst – Člen 6(3) in (4) – Presoja posledic načrta ali projekta za zavarovano območje – Načrt ali projekt, ki ni neposredno povezan z upravljanjem območja – Projekt vetrne elektrarne – Direktiva 2009/147/ES – Ohranjanje prosto živečih ptic – Člen 4 – Posebno območje varstva (POV) – Priloga I – Pepelasti lunj (*Circus cyaneus*) – Primeren habitat, ki se s časom spreminja – Začasno ali dokončno zmanjšanje površin koristnih območij – Ukrepi, vključeni v projekt, katerega cilj je zagotoviti, da se med trajanjem projekta površina, ki je dejansko primerna za naravni habitat vrste, ne zmanjša, ampak se lahko celo poveča“

V zadevi C-164/17,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Supreme Court (vrhovno sodišče, Irska) z odločbo z dne 20. marca 2017, ki je prispela na Sodišče 3. aprila 2017, v postopku

Edel Grace,

Peter Sweetman

proti

An Bord Pleanála,

ob udeležbi

ESB Wind Developments Ltd,

Coillte,

The Department of Arts Heritage and the Gaeltacht,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi M. Ilešič, predsednik senata, A. Rosas, sodnik, C. Toader (poročevalka), A. Prechal, sodnici, in E. Jarašiūnas, sodnik,

generalni pravobranilec: E. Tanchev,

sodni tajnik: R. Schiano, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 1. februarja 2018,

* Jezik postopka: angleščina.

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za E. Grace in P. Sweetmana O. Collins, barrister, in J. Devlin, SC, po pooblastilu O. Clarke in A. O’Connell, solicitors,
- za An Bórd Pleanála F. Valentine, barrister, in N. Butler, SC, po pooblastilu A. Doyla in B. Slatteryja, solicitors,
- za ESB Wind Developments Ltd in Coillte R. Mulcahy in D. McDonald, SC, ter A. Carroll, BL, po pooblastilu D. Spence, solicitor,
- za nizozemsko vlado M. Bulterman in C. S. Schillemans, agentki,
- za Evropsko komisijo E. Manhaeve in C. Hermes, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 19. aprila 2018

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 6(3) in (4) Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 102, v nadaljevanju: Direktiva o habitatih).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Edel Grace in Petrom Sweetmanom na eni ter An Bord Pleanála (nacionalna komisija za pritožbe na področju prostorskega načrtovanja, Irska, v nadaljevanju: An Bord) na drugi strani zaradi odločitve zadnjenavedene, da družbi ESB Wind Developments Ltd in podjetju Coillte izda dovoljenje za projekt vetrne elektrarne na ozemlju, ki je, ker zajema naravni habitat zaščitene vrste, del posebnega varstvenega območja.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva o pticah

- 3 Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (UL 2010, L 20, str. 7, v nadaljevanju: Direktiva o pticah) se v skladu s svojim členom 1(1) nanaša na ohranjanje vseh prosto živečih vrst ptic, naravno prisotnih na evropskem ozemlju držav članic, kjer se uporablja Pogodba DEU. Njen cilj je varovanje, upravljanje in nadzor teh vrst, pri čemer določa pravila njihovega izkoriščanja.
- 4 Člen 4 te direktive določa:

„1. Vrste iz Priloge I so predmet posebnih ukrepov za ohranitev njihovih habitatov, da se zagotovi preživetje in razmnoževanje teh vrst na njihovem območju razširjenosti.

V zvezi s tem se upoštevajo:

- (a) vrste, ki jim grozi izumrtje;
- (b) vrste, občutljive na določene spremembe v svojih habitatih;
- (c) vrste, za katere se šteje, da so redke, ker so njihove populacije majhne ali pa so omejeno lokalno razširjene;
- (d) druge vrste, ki zahtevajo posebno pozornost zaradi posebne narave svojih habitatov.

Kot osnova za vrednotenje se upoštevajo trendi in nihanja populacijskih nivojev.

Države članice razvrstijo zlasti ozemlja, ki so glede na število in velikost najprimernejša, kot posebna območja varstva za ohranjanje teh vrst, upoštevaje varstvene zahteve teh vrst na geografskem območju morja in kopnega, kjer se uporablja ta direktiva.

[...]

4. V zvezi z območji varstva iz odstavkov 1 in 2 države članice sprejmejo primerne ukrepe, da ne pride do onesnaženja ali poslabšanja stanja habitatov ali kakršnih koli motenj, ki v taki meri vplivajo na ptice, da bi bilo to pomembno glede na cilje tega člena. Države članice si prizadevajo, da ne bi prišlo do onesnaženja ali poslabšanja stanja habitatov tudi izven teh območij varstva.“

- 5 Med vrstami, navedenimi v Prilogi I k tej direktivi, je tudi pepelasti lunj (*Circus cyaneus*).

Direktiva o habitatih

- 6 V deseti uvodni izjavi Direktive o habitatih je navedeno:

„ker je treba opraviti ustrezno presojo vsakega načrta ali programa, ki bi lahko pomembno vplival na cilje ohranjanja območja, ki je bilo ali bo določeno“.

- 7 Člen 2 te direktive določa:

„1. Cilj te direktive je prispevati k zagotavljanju biotske raznovrstnosti z ohranjanjem naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst na evropskem ozemlju držav članic, za katerega se uporablja Pogodba [DEU].

2. Ukrepi, sprejeti na podlagi te direktive, so namenjeni vzdrževanju ali obnovitvi ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst v interesu Skupnosti.

3. Ukrepi, sprejeti na podlagi te direktive, upoštevajo gospodarske, družbene in kulturne potrebe ter regionalne in lokalne značilnosti.“

- 8 Člen 6 navedene direktive določa:

„1. Za posebna ohranitvena območja države članice določijo potrebne ohranitvene ukrepe, ki po potrebi vključujejo ustrezne načrte upravljanja, pripravljene posebej za ta območja ali zajete v drugih razvojnih načrtih, ter ustrezne zakonske, upravne ali pogodbene ukrepe, ki ustrezajo ekološkim zahtevam naravnih habitatnih tipov iz Priloge I in vrst iz Priloge II na teh območjih.

2. Države članice storijo vse potrebno, da na posebnih ohranitvenih območjih preprečijo slabšanje stanja naravnih habitatov in habitatov vrst ter vznemirjanje vrst, za katere so bila območja določena, kolikor bi tako vznemirjanje lahko pomembno vplivalo na cilje te direktive.

3. Pri vsakem načrtu ali projektu, ki ni neposredno povezan z upravljanjem območja ali zanj potreben, pa bi sam ali v povezavi z drugimi načrti ali projekti lahko pomembno vplival na območje, je treba opraviti ustrezno presojo njegovih posledic glede na cilje ohranjanja tega območja. Glede na ugotovitve presoje posledic za območje in ob upoštevanju določb odstavka 4 pristojni nacionalni organi soglašajo z načrtom ali projektom šele potem, ko se prepričajo, da ne bo škodoval celovitosti zadevnega območja, in, če je primerno, ko pridobijo mnenje javnosti.

4. Če je treba kljub negativni presoji posledic za območje izvesti načrt ali projekt iz nujnih razlogov prevladujočega javnega interesa, vključno tistih socialne ali gospodarske narave, in ni drugih ustreznih rešitev, država članica izvede vse izravnalne ukrepe, potrebne za zagotovitev varstva celovite usklajenosti Nature 2000. O sprejetih izravnalnih ukrepih obvesti Komisijo.

Če je zadevno območje območje s prednostnim naravnim habitatnim tipom in/ali prednostno vrsto, se lahko upoštevajo le razlogi, povezani z zdravjem ljudi ali javno varnostjo, ali koristnimi posledicami bistvenega pomena za okolje ali drugimi, po predhodnem mnenju Komisije nujnimi razlogi prevladujočega javnega interesa.“

- 9 V skladu s členom 7 Direktive o habitatih se obveznosti, ki izhajajo iz odstavkov od 2 do 4 njenega člena 6, uporabijo za posebna območja varstva (v nadaljevanju: POV) v smislu Direktive o pticah.

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 10 Spor o glavni stvari se nanaša na projekt vetrne elektrarne, ki naj bi ga javno gozdno podjetje Coillte in družba ESB Wind Developments skupaj izvedla in upravljala na POV, ki se razprostira med Slieve Felim in gorovjem Silvermines (ki spadata v grofiji Limerick in Tipperary, Irska) (v nadaljevanju: zadevni projekt).
- 11 To območje je bilo razvrščeno v POV v smislu člena 4(1), četrti pododstavek, Direktive o pticah, ker zajema naravni habitat vrste ptic, navedene v Prilogi I te direktive, in sicer pepelastega lunja. To območje, ki je veliko 20.935 hektarov, med drugim zajema površine neposejanih barij na velikih ravnih površinah in resav ter 12.078 hektarov gozda. Celotno območje je glede na značilnosti lahko habitat te vrste.
- 12 Predložitveno sodišče navaja, da zadevni projekt obsega 832 hektarov POV, ki zajemajo predvsem nasade iglavcev prve in druge generacije ter neposejana barja in resave. Zaradi gradnje šestnajstih vetrnih elektrarn in okoljske infrastrukture naj bi bilo treba na vsakem delu, na katerem bo postavljena vetrna elektrarna, posekati drevesa. Ocenjeno je, da naj bi zadevna površina, na kateri bi bilo treba posekati drevesa, obsegla 41,7 hektara. Projekt naj bi zahteval trajno uničenje 9 hektarov habitata, kar ustreza ozemlju, potrebnem za gradnjo, in trajno uničenje 1,7 hektara površine habitatov, ki bi bili uporabljena za zgraditev začasnih usedalnih bazenov. Poleg tega navedeno sodišče ob predpostavki, da zadevne ptice, ki iščejo hrano, ne bodo vstopile na območje 250 metrov okoli vetrne elektrarne, navaja, da bi zato celotna izguba prehranjevalnega območja lahko obsegala 162,7 hektara.
- 13 Zadevnemu projektu je priložen načrt upravljanja habitatov in vrst (v nadaljevanju: načrt upravljanja). Ta načrt, ki ga je treba izvesti v petih letih, zajema ukrepe za odpravo morebitnih vplivov vetrnih elektrarn na prehranjevalno območje pepelastega lunja. Prvič, v skladu z načrtom upravljanja, bi bila tri območja, ki so trenutno poraščena, s skupno površino 41,2 hektara, od katerih 14,2 hektara zajema prvih 250 metrov od vetrne elektrarne, ponovno spremenjena v barja na velikih ravnih površinah. Drugič, navedeni načrt v okviru izvedbe zadevnega projekta predvideva „občutljivo“ upravljanje

137,3 hektara gozda druge generacije, pri čemer to upravljanje zajema posek in ponovno posaditev obstoječega gozda s sklenjenim sklepom krošenj, tako da bi se trajno zagotovilo 137,3 hektara gozda z vrzelastim sklepom krošenj, s čimer bi se pepelastemu lunju zagotovilo ustrezno prehranjevalno območje, in ekološki koridor med odprtima barjanskima površinama. Ta posek bi se izvedel v več fazah v obdobju enega leta pred začetkom gradnje. Tretjič, gradbena dela bi bila na splošno omejena na obdobja zunaj glavne sezone razmnoževanja pepelastega lunja.

- 14 An Bord je z odločbo z dne 22. julija 2014 zadevni projekt odobrila z obrazložitvijo, da ne bo škodoval celovitosti POV.
- 15 E. Grace in P. Sweetman sta vložila tožbo pri High Court (višje sodišče, Irska), s katero sta izpodbijala odločbo An Bord. Navedeno sodišče je z odločbama z dne 1. oktobra in 4. decembra 2015 njuni tožbi zavrnilo ter potrdilo odločbo An Bord.
- 16 Z odločbo z dne 26. februarja 2016 je bilo E. Grace in P. Sweetmanu dovoljeno, da zoper to odločbo vložita pritožbo pri Supreme Court (vrhovno sodišče, Irska), ki je predložitveno sodišče. Navedeno sodišče je s sodbo z dne 24. februarja 2017 pravnomočno odločilo o dveh od treh pritožbenih razlogov. Zadnji pritožbeni razlog pa naj bi bil odvisen od razlage člena 6(3) in (4) Direktive o habitatih.
- 17 E. Grace in P. Sweetman menita, da bi An Bord morala ugotoviti, da zadevni projekt in načrt upravljanja, ki mu je priložen, zajemata izravnalne ukrepe, tako da bi bilo treba presojo opraviti ob upoštevanju meril, določenih v členu 6(4) navedene direktive.
- 18 An Bord in intervenienti v postopku v glavni stvari trdijo, da je treba pri presoji vprašanja, ali projekt lahko škodi celovitosti POV v smislu člena 6(3) Direktive o habitatih, upoštevati, da noben del gozdnega sektorja zadevnega območja ne bo trajno ostal v stanju, ki bo zagotavljalo primeren habitat.
- 19 V zvezi s tem predložitveno sodišče navaja, da so pepelasti lunji ptice, ki živijo zlasti na podeželju in ki potrebujejo velike površine zemljišč, primernih za iskanje hrane. Gnezdenje pa naj bi bilo manj odvisno od navedenega dejavnika, ker je mogoče na ožjem geografskem ozemlju in v različnih vrstah habitatov. Poleg tega naj bi bilo zmanjšanje populacije zaščitene vrste bolj posledica morebitne degradacije prehranjevalnega območja, kot pa območja gnezdenja. Navedeno sodišče navaja, da je bilo, čeprav je splošno sprejeto, da so neposejana barja in resave glavni habitatni pepelastega lunja, z razvojem gozdarstva ugotovljeno, da pepelasti lunj išče hrano tudi v nasadih mladih iglavcev na barjih. Vendar iz teh ugotovitev izhaja, da gozd, ki ni redčen ali posekan, ampak se ga enostavno pusti rasti do zrele faze, v kateri oblikuje sklenjen sklep krošenj, ne bi bil primerno prehranjevalno območje.
- 20 Iz spisa, predloženega Sodišču, je razvidno, da je povprečni cikel gozda, ki se gospodarsko izkorišča, 40 let in da zajema dve generaciji. Na delih območja, na katerem so nasadi zrasli do zrele faze v okviru prve generacije, tako da imajo sklenjen sklep krošenj, se opravi golosek. Sledi faza ponovnega sajenja, s katero nastane novo območje z vrzelastim sklepom krošenj, ki je primerno za hranjenje pepelastega lunja. Iz tega naj bi izhajalo, da bi se prehranjevalno območje te vrste na POV stalno spreminjalo in bi bilo odvisno od teh faz, povezanih z gospodarskim izkoriščanjem gozdov. Že sam neobstoje dejavnega upravljanja gozdnih nasadov naj bi namreč povzročil izgubo prehranjevalnega območja pepelastega lunja zaradi postopnega izginotja delov območja z vrzelastim sklepom krošenj. Populacija zaščitene vrste naj bi se na podlagi razpoložljivih študij namreč večala ali manjšala glede na obstoj gozda z vrzelastim sklepom krošenj. V obravnavanem primeru naj bi se delež gozda z vrzelastim sklepom krošenj postopoma zmanjševal s 14 % vseh zemljišč, pokritih z gozdom, v obdobju od leta 2014 do leta 2018, na 8 % v obdobju od leta 2024 do leta 2028.
- 21 Predložitveno sodišče meni, da mora odločiti, ali je An Bord napačno ugotovila, da zadevni projekt in načrt upravljanja določata blažilne ukrepe, na podlagi katerih naj bi An Bord lahko presojo opravila zgolj na podlagi člena 6(3) Direktive o habitatih.

- 22 V zvezi s tem se navedeno sodišče sprašuje, ali je treba to določbo razlagati tako, da je ukrepe, predlagane v okviru načrta upravljanja, ki je priložen zadevnemu projektu, katerih cilj je zagotoviti, da skupna površina, ki zagotavlja primeren habitat, ne bo zmanjšana, in bo morda celo povečana, v obravnavanem primeru mogoče šteti za blažilne ukrepe, ali pa jih je treba šteti za izravnalne ukrepe v smislu člena 6(4) Direktive o habitatih.
- 23 Ob upoštevanju navedenega je Supreme Court (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:
- „Ali je pravilnomogoče, kadar
- (a) je namen zavarovanega območja zagotovitev habitata za določeno vrsto,
 - (b) je značilnost habitata, ki je ugoden za to vrsto, ta, da se bo ugodni del območja s časom gotovo spreminjal, in
 - (c) je v okviru predlaganega razvojnega projekta predvidena izdelava načrta upravljanja za območje kot celoto (vključno s spremembo gospodarjenja na delih območja, na katere projekt neposredno ne vpliva), katerega namen je zagotoviti, da velikost območja, ki je primerna za habitat – kot je navedeno – nikoli ne bo zmanjšana oziroma bo morda celo večja, vendar
 - (d) del območja v času razvojnega projekta ne bo tak, da bi pomenil primerni habitat,
- da se ukrepi, kakršni so opisani v točki (c), štejejo za blažilne?“

Vprašanje za predhodno odločanje

- 24 Najprej je treba pojasniti, da se navedeno vprašanje predložitvenega sodišča, ki ga je treba razumeti ob upoštevanju pojasnil iz predložitvene odločbe, čeprav ne vsebuje nobenega napotila na določbe prava Unije, nanaša na razlago člena 6(3) in (4) Direktive o habitatih.
- 25 Dalje, glede besedila postavljenega vprašanja je treba dodati, da člen 6 te direktive ne vsebuje nobene napotitve na kakršen koli pojem „blažilni ukrepi“ (sodbi z dne 21. julija 2016, Orleans in drugi, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 57, in z dne 12. aprila 2018, People Over Wind in Sweetman in drugi, C-323/17, EU:C:2018:244, točka 25).
- 26 Kot je Sodišče v zvezi s tem že ugotovilo, se želi s polnim učinkom varstvenih ukrepov iz člena 6 Direktive o habitatih izogniti temu, da bi se pristojni nacionalni organ z ukrepi, imenovanimi „blažilni“, ki dejansko ustrezajo izravnalnemu ukrepu, izognil posebnim postopkom, določenim v tem členu, s tem, da bi na podlagi odstavka 3 navedenega člena odobril projekte, ki škodijo celovitosti zadevnega območja (sodba z dne 21. julija 2016, Orleans in drugi, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 58 in navedena sodna praksa).
- 27 Nazadnje, kar zadeva območja, razvrščena v POV, obveznosti, ki izhajajo iz člena 6(3) Direktive o habitatih, v skladu s členom 7 te direktive nadomestijo obveznosti iz člena 4(4), prvi stavek, Direktive o pticah od datuma določitve na podlagi te direktive, če je zadnjenavedeni datum poznejši od datuma začetka uporabe Direktive o habitatih (sodba z dne 17. aprila 2018, Komisija/Poljska (Beloveški gozd), C-441/17, EU:C:2018:255, točka 109 in navedena sodna praksa).
- 28 Iz tega sledi, da je treba šteti, da predložitveno sodišče z vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6 Direktive o habitatih razlagati tako, da se lahko okoliščina – kadar se projekt namerava izvesti na območju varstva in ohranitve vrst, katerega površina, ki ustreza potrebam zaščitene vrste, se s časom spreminja, pri čemer zaradi takega projekta nekateri deli tega območja začasno ali dokončno

- ne bodo več ponujali primerne habitata za zadevno vrsto – da ta projekt vključuje ukrepe, s katerimi se zagotavlja, da se del navedenega območja, ki dejansko lahko ponuja primeren habitat – potem ko se opravi ustrezna presoja posledic navedenega projekta in med trajanjem navedenega projekta – ne zmanjša, ampak da se lahko celo poveča, upošteva pri presoji, ki jo je treba opraviti na podlagi odstavka 3 tega člena in ki zagotavlja, da zadevni projekt ne bo škodil celovitosti zadevnega območja, ali pa se taka okoliščina glede na okoliščine primera nanaša na odstavek 4 istega člena.
- 29 Člen 6 Direktive o habitatih državam članicam nalaga vrsto specifičnih obveznosti in postopkov za zagotovitev – kot izhaja iz člena 2(2) te direktive – vzdrževanja ali po potrebi obnove ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst v interesu Unije, da bi se dosegel splošnejši cilj iste direktive, ki je zagotoviti visoko raven varstva okolja glede območij, ki so zaščitena na njeni podlagi (glej v tem smislu sodbi z dne 8. novembra 2016, Lesoochranárske zoskupenie VLK, C-243/15, EU:C:2016:838, točka 43, in z dne 17. aprila 2018, Komisija proti Poljski (Beloveški gozd), C-441/17, EU:C:2018:255, točka 106).
- 30 V zvezi s tem določbe člena 6 Direktive o habitatih sestavljajo usklajeno celoto ob upoštevanju ciljev ohranjanja, navedenih v tej direktivi. Namen odstavkov 2 in 3 tega člena je namreč zagotovitev enake ravni varstva naravnih habitatov in habitatov vrst, odstavek 4 navedenega člena pa je le določba o izjemi od drugega stavka navedenega odstavka 3 (sodba z dne 12. aprila 2018, People over Wind in Sweetman, C-323/17, EU:C:2018:244, točka 24 in navedena sodna praksa).
- 31 V deseti uvodni izjavi Direktive o habitatih je navedeno, da je treba opraviti ustrezno presojo vsakega načrta ali programa, ki bi lahko pomembno vplival na cilje ohranjanja območja, ki je bilo ali bo določeno. Ta uvodna izjava se izraža v členu 6(3) te direktive, ki med drugim določa, da se vsak načrt ali projekt, ki lahko pomembno vpliva na zadevno območje, lahko dovoli le po predhodni presoji njegovih posledic za to območje (sodba z dne 12. aprila 2018, People Over Wind in Sweetman, C-323/17, EU:C:2018:244, točka 28 in navedena sodna praksa).
- 32 Člen 6(3) Direktive o habitatih določa dve fazi. Prva, in sicer iz prvega stavka te določbe, od držav članic zahteva, da opravijo ustrezno presojo posledic načrta ali projekta za zavarovano območje, če lahko ta načrt ali ta projekt pomembno vpliva na to območje. Druga faza, in sicer iz drugega stavka te določbe, ki sledi prej navedeni presoji, omejuje izdajo soglasja za tak načrt ali projekt s pogojem, da ta načrt ali projekt ne škodi celovitosti zadevnega območja, kar pa ne posega v določbe člena 6(4) te direktive (sodba z dne 12. aprila 2018, People Over Wind in Sweetman, C-323/17, EU:C:2018:244, točka 29 in navedena sodna praksa).
- 33 Na postavljeno vprašanje je treba odgovoriti ob upoštevanju zgornjih preudarkov.
- 34 Na prvem mestu je treba spomniti, da je treba za neškodovanje celovitosti območja v smislu člena 6(3), drugi stavek, Direktive o habitatih vzdrževati ugodno stanje ohranjenosti tega območja, kar pomeni trajno ohranitev značilnosti, ki opredeljujejo zadevno območje in so povezane s prisotnostjo naravnega habitatnega tipa, katerega cilj ohranitve je upravičil uvrstitev tega območja na seznam območji, ki so pomembna za Skupnost v smislu navedene direktive (glej v tem smislu sodbi z dne 21. julija 2016, Orleans in drugi, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 47 in navedena sodna praksa, in z dne 17. aprila 2018, Komisija/Poljska (Beloveški gozd), C-441/17, EU:C:2018:255, točka 116).
- 35 Določitev območja kot POV za ohranitev neke vrste v skladu s členom 4(1) Direktive o pticah zahteva trajno ohranitev značilnosti habitata tega območja, katere cilj, ki je upravičil tako določitev navedenega območja, je preživetje in razmnoževanje zadevne vrste.
- 36 V postopku v glavni stvari ni sporno, kot je navedlo predložitveno sodišče ter kot je tudi generalni pravobranilec poudaril v točkah 13 in 74 sklepnih predlogov, da je cilj ohranitve v okviru POV vzdrževati ali ponovno vzpostaviti ugodne razmere za ohranjanje pepelastega lunja. Natančneje, POV omogoča izvedbo tega cilja s tem, da zaščiteni vrsti zagotavlja habitat s prehranjevalnim območjem.

- 37 Na drugem mestu, kar zadeva vpliv zadevnega projekta na POV, predložitveno sodišče poudarja, da načrt upravljanja vključuje jamstva, da površina prehranjevalnega območja pepelastega lunja nikoli ne bo zmanjšana, ampak bo lahko celo povečana, čeprav med izvedbo zadevnega projekta del tega območja pepelastemu lunju ne bo mogel zagotoviti primerne habitata.
- 38 Člen 6(3) Direktive o habitatih določa postopek presoje, katerega namen je s predhodnim nadzorom zagotoviti, da se načrt ali projekt, ki ni neposredno povezan z upravljanjem zadevnega območja ali zanj potreben, vendar lahko nanj pomembno vpliva, odobri, le če ne škodi celovitosti tega območja (glej v tem smislu sodbo z dne 17. aprila 2018, Komisija/Poljska (Beloveški gozd), C-441/17, EU:C:2018:255, točka 108 in navedena sodna praksa).
- 39 Presoja, opravljena na podlagi te določbe, ne sme biti pomanjkljiva ter mora obsegati celovite, natančne in dokončne ugotovitve ter sklepe, ki lahko odpravijo vsak razumen znanstveni dvom o učinkih del, ki so predvidena na zadevnem varovanem območju (glej v tem smislu sodbo z dne 12. aprila 2018, People Over Wind in Sweetman, C-323/17, EU:C:2018:244, točka 38 in navedena sodna praksa).
- 40 To, da je treba ustrezno presojo posledic načrta ali projekta na zadevno območje izvesti na podlagi navedene določbe, pomeni, da je treba – upoštevajoč najboljša znanstvena dognanja na tem področju – identificirati vse vidike zadevnega načrta ali projekta, ki lahko sami ali skupaj z drugimi načrti ali projekti vplivajo na cilje ohranjanja tega območja (glej v tem smislu sodbo z dne 17. aprila 2018, Komisija/Poljska (Beloveški gozd), C-441/17, EU:C:2018:255, točka 113 in navedena sodna praksa).
- 41 Na dan sprejetja odločbe, s katero se dovoli izvedba projekta, z znanstvenega stališča ne sme biti nobenega razumnega dvoma o neobstoju škodljivih vplivov na celovitost zadevnega območja (glej v tem smislu sodbo z dne 17. aprila 2018, Komisija/Poljska (Beloveški gozd), C-441/17, EU:C:2018:255, točka 120 in navedena sodna praksa).
- 42 V obravnavanem primeru je iz predložitvene odločbe razvidno, da predložitveno sodišče ugotavlja, prvič, trajno in neposredno izgubo 9 hektarov površin, ki so primeren habitat za pepelastega lunja. Drugič, gozdna površina, ki bi bila posekana za zgraditev vetrnih elektrarn ter infrastrukture, bi pomenila izgubo 41,7 hektara tega območja habitata. Tretjič, del območja, ki med projektom ne bi bil dostopen, naj bi lahko znašal do 162,7 hektara. Četrto, upoštevati je treba tudi, da naj bi se med izvedbo zadevnega projekta površina gozda z vrzelastim sklepom krošenj, ki je ena od značilnosti prehranjevalnega območja zaščitene vrste, stalno zmanjševala.
- 43 V zvezi s tem je Sodišče že odločilo, da je treba šteti, da lahko načrt ali projekt, ki ni neposredno povezan z upravljanjem območja ali zanj potreben – kadar ta načrt pomeni tveganje, da se ogrozijo cilji ohranjanja tega območja – pomembno vpliva na to območje. Presojo tega tveganja je treba izvesti zlasti glede na značilnosti in posebne okoljske razmere zadevnega območja, na katero se tak načrt ali projekt nanaša (glej v tem smislu sodbi z dne 15. maja 2014, Briels in drugi, C-521/12, EU:C:2014:330, točka 20 in navedena sodna praksa, in z dne 21. julija 2016, Orleans in drugi, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 45).
- 44 Na tretjem in zadnjem mestu, ukrepi, ki so v zadevni projekt vključeni v okviru načrta upravljanja, da bi se z njimi odpravili učinki projekta, vključujejo na eni strani ponovno vzpostavitev območij barja na veliki ravni površini in vlažnih resav na površini velikosti 41,2 hektara (od katerih je 14,2 hektara oddaljeno 250 metrov od vetrne elektrarne) ter na drugi strani zagotovitev pepelastemu lunju in drugim živalim s tega ozemlja optimalna območja habitatov med obdobjem trajanja projekta s tem, da se poseka in nadomesti med drugim obstoječih 137,3 hektara gozda s sklenjenim sklepom krošenj na tem ozemlju, da bi se na koncu zagotovilo področje z vrzelastim sklepom krošenj.

- 45 Predložitveno sodišče opozarja na okoliščino, ki bi bila po njegovem mnenju lahko odločilna za odgovor na njegovo vprašanje, ker je na njeni podlagi mogoče razlikovati med okoliščinami iz postopka v glavni stvari in okoliščinami, v katerih sta bili izdani sodbi z dne 15. maja 2014, *Briels in drugi* (C-521/12, EU:C:2014:330), in z dne 21. julija 2016, *Orleans in drugi* (C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583).
- 46 Upravljanje POV za namen ohranjanja naravnega habitata pepelastega lunja naj bi tako bilo „dinamično“ v smislu, da naj bi se površine, primerne za ta habitat, na podlagi tega upravljanja geografsko in časovno spreminjale.
- 47 V zvezi s tem, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 58 sklepnih predlogov, iz člena 6(3) in (4) Direktive o habitatih ter upoštevne sodne prakse Sodišča izhaja, da je treba varstvene ukrepe iz odstavka 3 tega člena, ki so vključeni v projekt in katerih cilj je izognitev ali zmanjšanje morebitnih neposrednih škodljivih učinkov tega projekta, da bi se zagotovilo, da ta projekt ne škodi celovitosti območja, razlikovati od ukrepov v smislu odstavka 4 tega člena, ki so namenjeni izravnavi negativnih vplivov navedenega projekta na varovano območje, ki jih ni mogoče upoštevati v okviru presoje posledic istega projekta (glej v tem smislu sodbe z dne 15. maja 2014, *Briels in drugi*, C-521/12, EU:C:2014:330, točki 28 in 29; z dne 21. julija 2016, *Orleans in drugi*, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 48, in z dne 26. aprila 2017, *Komisija/Nemčija*, C-142/16, EU:C:2017:301, točki 34 in 71).
- 48 V obravnavanem primeru iz ugotovitev predložitvenega sodišča izhaja, da nekateri deli POV, če bi bil zadevni projekt izveden, ne bi več mogli zagotavljati primerne habitatne, da pa načrt upravljanja zagotavlja, da se deli POV, ki lahko ponuja primeren habitat, ne zmanjša, ampak se lahko celo poveča.
- 49 V teh okoliščinah, kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 71 in naslednjih sklepnih predlogov, čeprav se okoliščine iz postopka v glavni stvari razlikujejo od tistih, v okviru katerih sta bili izdani sodbi z dne 15. maja 2014, *Briels in drugi* (C-521/12, EU:C:2014:330), in z dne 21. julija 2016, *Orleans in drugi* (C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583), so si te okoliščine podobne v tem, da v trenutku presoje posledic načrta ali projekta na zadevno območje temeljijo na enaki predpostavki prihodnjih pozitivnih učinkov, ki naj bi odpravili vplive vetrne elektrarne na tem območju, čeprav navedeni pozitivni učinki med drugim še niso gotovi. Ugotovitve, ki izhajajo iz teh sodb, se lahko uporabijo v okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari.
- 50 V zvezi s tem je Sodišče že razsodilo, da ukrepov, predvidenih v projektu, s katerimi se želi izravnati negativne učinke tega projekta, ni mogoče upoštevati v okviru presoje posledic navedenega projekta, ki je določena v členu 6(3) Direktive o habitatih (sodbi z dne 15. maja 2014, *Briels in drugi*, C-521/12, EU:C:2014:330, točka 29, in z dne 21. julija 2016, *Orleans in drugi*, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 48).
- 51 Tak ukrep je mogoče upoštevati v okviru ustrezne presoje zgolj takrat, kadar obstaja zadostna gotovost, da bo učinkovito prispeval k preprečitvi negativnih učinkov, tako da ni nobenega razumnega dvoma o tem, da projekt ne bo škodil celovitosti območja (glej v tem smislu sodbo z dne 26. aprila 2017, *Komisija/Nemčija*, C-142/16, EU:C:2017:301, točka 38).
- 52 Vendar se morebitni pozitivni učinki prihodnjega razvoja novega habitata, s katerim se želi izravnati izguba kakovostne površine istega habitatnega tipa na varovanem območju, načeloma le težko predvidijo in so vidni šele pozneje (glej v tem smislu sodbo z dne 21. julija 2016, *Orleans in drugi*, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točki 52 in 56 ter navedena sodna praksa).
- 53 Poudariti je treba, da vir negotovosti ni okoliščina, da se habitat v postopku v glavni stvari nenehno spreminja in da to območje zahteva „dinamično“ upravljanje. Taka negotovost izhaja iz ugotovitev gotovega ali potencialnega škodovanja celovitosti zadevnega območja kot območja habitata in prehranjevalnega območja ter torej sami značilnosti tega območja in iz vključitve v presojo posledic

prihodnjih pozitivnih učinkov sprejetja ukrepov, ki so v fazi te presoje zgolj morebitni, ker se njihovo izvajanje še ni začelo. Zato brez poseganja v preverjanja, ki jih mora opraviti predložitveno sodišče, navedenih pozitivnih učinkov, ko so organi odobrili zadevni projekt, ni bilo mogoče ugotoviti z zahtevano gotovostjo.

- 54 Navedene ugotovitve potrjuje okoliščina, da člen 6(3) Direktive o habitatih vključuje previdnostno načelo in omogoča, da se učinkovito preprečijo škodljivi učinki na celovitost varovanih območij, ki so posledica predvidenih načrtov ali projektov (glej v tem smislu sodbo z dne 15. maja 2014, Briels in drugi, C-521/12, EU:C:2014:330, točka 26 in navedena sodna praksa).
- 55 Nazadnje je treba spomniti, da zadevna država članica v skladu s členom 6(4) direktive o habitatih – če je treba kljub negativnim ugotovitvam iz presoje, opravljene v skladu s členom 6(3), prvi stavek, te direktive, izvesti načrt ali projekt iz nujnih razlogov prevladujočega javnega interesa, vključno socialnih ali gospodarskih, in če ni drugih ustreznih rešitev – izvede vse izravnalne ukrepe, potrebne za zagotovitev varstva celovite usklajenosti območja Natura 2000.
- 56 Zato lahko pristojni nacionalni organi v takih okoliščinah podajo soglasje v skladu s členom 6(4) navedene direktive, le če so izpolnjeni pogoji iz te določbe (sodba z dne 21. julija 2016, Orleans in drugi, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 63 in navedena sodna praksa).
- 57 Iz tega sledi, da je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 6 Direktive o habitatih razlagati tako, da okoliščine – kadar se projekt namerava izvesti na območju varstva in ohranitve vrst, katerega površina, ki ustreza potrebam zaščitene vrste, se s časom spreminja, pri čemer zaradi tega projekta nekateri deli tega območja začasno ali dokončno ne bodo več ponujali primernehabitata za zadevno vrsto – da ta projekt vključuje ukrepe, s katerimi se zagotavlja, da se del navedenega območja, ki dejansko lahko ponuja ustrezen habitat – potem ko se opravi ustrezna presoja posledic in med trajanjem navedenega projekta – ne zmanjša, ampak da se lahko celo poveča, ni mogoče upoštevati pri presoji, ki jo je treba opraviti na podlagi odstavka 3 tega člena in ki zagotavlja, da zadevni projekt ne škodi celovitosti zadevnega območja, ampak se taka okoliščina glede na okoliščine primera nanaša na odstavek 4 tega člena.

Stroški

- 58 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

Člen 6 Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst je treba razlagati tako, da okoliščine – kadar se projekt namerava izvesti na območju varstva in ohranitve vrst, katerega površina, ki ustreza potrebam zaščitene vrste, se s časom spreminja, pri čemer zaradi tega projekta nekateri deli tega območja začasno ali dokončno ne bodo več ponujali primernehabitata za zadevno vrsto – da ta projekt vključuje ukrepe, s katerimi se zagotavlja, da se del navedenega območja, ki dejansko lahko ponuja ustrezen habitat – potem ko se opravi ustrezna presoja posledic in med trajanjem navedenega projekta – ne zmanjša, ampak da se lahko celo poveča, ni mogoče upoštevati pri presoji, ki jo je treba opraviti na podlagi odstavka 3 tega člena in ki zagotavlja, da zadevni projekt ne škodi celovitosti zadevnega območja, ampak se ta okoliščina glede na okoliščine primera nanaša na odstavek 4 tega člena.

Podpisi